

نقش گردشگری سلامت در توسعه پایدار شهری با تأکید بر شاخص‌های

اجتماعی - اقتصادی (مورد مطالعه: آبگرم محلات)

دکتر احمد خادم الحسینی

دانشیار گروه جغرافیای دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد

نفیسه ادهم*

کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی توریسم، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد

چکیده

جهانی‌سازی و آزادسازی تجارت در خدمات بهداشتی - درمانی موجب پیدایش گردشگری سلامت و رشد آن شده است. گردشگری سلامت، هرگونه مسافرت برای ارتقاء سلامت را در بر می‌گیرد و به عنوان یکی از ابعاد گردشگری، به توسعه پایدار و پویایی اقتصاد کشور کمک می‌نماید. همچنین گردشگری سلامت یک استراتژی ملی در راستای افزایش درآمد کشور و نیز یک بازوی امنیت ملی محسوب می‌گردد. بر این مینا این پژوهش با هدف بررسی نقش گردشگری سلامت در توسعه پایدار شهری با تأکید بر شاخصهای اجتماعی - اقتصادی در آبگرم محلات به رشته تحریر درآمده است. نتایج حاصل از مقاله پیش‌رو که با بهره‌گیری از مطالعات میدانی و تکمیل پرسشنامه در بین نمونه‌ای معادل ۴۰۵ نفر از ساکنین شهر محلات به کمک مدل کوکران انتخاب شده است نشان می‌دهد که بین توسعه گردشگری سلامت و توسعه اقتصادی - اجتماعی شهر رابطه معناداری وجود دارد.

کلید واژه‌ها: گردشگر، گردشگری، گردشگری سلامت، توسعه پایدار، توسعه اقتصادی، توسعه اجتماعی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نویسنده مسئول: نفیسه ادهم، کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی

توریسم، nafiseh2000ir@yahoo.com

مقدمه

سیر و سیاحت به ویژه به منظور گذران اوقات فراغت، یکی از نیازهای اصلی بشر تلقی شده به گونه‌ای که این پدیده با تخصیص تعداد زیادی از جمعیت جهان، بزرگ‌ترین جابجایی صلح‌آمیز تاریخ محسوب می‌شود. پیشرفت فناوری حمل و نقل و ارتباطات، توسعه تولیدات صنعتی و افزایش درآمد، جهانی شدن و بعد مرتبط با آن، افزایش اوقات فراغت، بهبود خدمات بازنشستگی، ارتقاء سلامت جوامع و دیگر عوامل تغییرات چشم‌گیری را در کشورهای صنعتی و بخصوص در شهرها ایجاد نموده و توانسته است جهانگردی (صنعت بدون دود) را در هزاره سوم میلادی به عنوان یکی از مهمترین نیروهای محرک توسعه اقتصادی و یکی از سه صنعت درآمدزای مهم جهان در کنار صنعت نفت و خودروسازی مطرح نماید. (مطالعات امکان سنجی منطقه نمونه آبگرم محلات، ۹:۱۳۸۵)

در واقع گردشگری نقش مهمی در توسعه اقتصادی و رفاه اجتماعی کشورها ایفا می‌کند و توسعه آن یکی از کم هزینه ترین روش های اشتغال‌زایی به شمار می‌آید. گردشگر، نقدینگی را از مراکز مالی و صنعتی به سوی سایر شهرها، روستاها و مناطق طبیعی سوق داده و نقش مهمی در اشتغال‌زایی ایفا می‌کند. (جهانیان و نادعلی پور، ۱۳۸۸:۱۴۸)

امروزه انواع بیماریهای جسمی و روانی به علت گسترش زندگی شهری و همچنین توسعه صنعتی شهرها افزایش یافته است. از طرف دیگر، اهمیت چشمگیر گردشگری، به ویژه در بخش طبیعت گردی در سطح جهانی و از جنبه های - مختلف خصوصاً گردشگری سلامت، بر همگان آشکار گردیده است. چشمه‌های آب معدنی و گرم به عنوان یکی از - شگفتی‌های خلقت که از گذشته‌های دور در درمان بیماری‌ها استفاده می‌شده‌اند، جایگاه خاصی را در گردشگری سلامت و توریسم درمانی برای گردشگران دارا هستند. (زرغام، ۴:۲۰۰۰) گردشگری سلامت حاصل جمع‌بندی همه روابط و - پدیده‌هایی است که در نتیجه تغییر مکان و محل سکونت مردم به منظور بهبود تثبیت و به حال اول برگرداندن مناسب وضعیت فیزیکی، روحی و اجتماعی با استفاده از خدمات سلامتی و توسط کسانی که نه برای سکونت و نه برای کار درجایی اقامت دارند، صورت می‌پذیرد. (کوچران، ۸:۲۰۰۸) باید بتوان جاذبه‌ها را شناسایی و با استفاده از راههای - تشویق و بررسی و معرفی این جاذبه‌ها، آنها را به ایرانیان و مردم کشورهای مختلف معرفی و به ارائه خدمات پردازیم. عواملی همچون تغییر در ارزشهای مصرف کنندگان، تغییرات سازندگی، مسن تر شدن جمعیت اقتضائات سیستم خدمات بهداشتی را می‌توان عوامل اصلی ظهور گردشگری سلامت دانست. مجموعه این عوامل موجب گردیده‌اند تا گردشگری سلامت در حال حاضر در زمره رو به رشدترین انواع گردشگری محسوب شود. (کارتز، ۱۴:۱۹۹۹)

به علاوه، با برنامه‌ریزی‌های بهینه‌ای که در برخی از کشورها صورت گرفته است، تا حد بالایی هزینه‌های درمان کاهش یافته و همچنین زمینه بهبود و بازتوانی بیماران فراهم گردیده است. امروزه معالجات بسیاری از امراض رماتیسم‌ها امراض جلدی و... به وسیله استحمام در آبهای معدنی به عمل می‌آید و هر قدر بر مراتب علم و دانش افزوده می‌شود، استعمال آبهای معدنی در معالجات بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرد و به - نتیجه مطلوب که شفای مرض بیمار است منتهی می‌شود.

محلات از شهرت زیادی در استان مرکزی و همچنین سراسر ایران برخوردار است. آبگرم محلات از دیرباز مورد توجه سیاحان بوده و همه ساله هزاران نفر از راه‌های دور یا نزدیک به منظور درمان امراض پوستی و استخوانی به آن مراجعه می‌کنند. محلات به دلیل قرار گرفتن در دامنه کوهستان، وجود باغ‌ها، مزرعه‌های پرورش گیاه زینتی و همچنین دور - بودن از مراکز و کارخانه‌های آلاینده هوا، از سوی گردشگران خارجی به "بهشت افسانه‌ای" نیز شهرت پیدا کرده است. از پتانسیلهای شهرستان محلات می‌توان به چشمه‌ها و آب گرم محلات اشاره کرد. که توجه و برنامه‌ریزی ویژه‌ای را می - طلبد تا در جهت توسعه توریسم درمانی مورد

بهره‌برداری اصولی و صحیح قرار گیرد و موجب کاهش هزینه‌های درمانی، افزایش اشتغال‌زایی و رونق اقتصادی گردد و طبعاً بهره‌وری آن در سطح استان و کشور توسعه یابد.

در فرآیند توسعه پایدار سیاست‌های اقتصادی، مالی، تجاری، انرژی، کشاورزی، صنعتی و... به گونه‌ای طراحی می‌شود که توسعه اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی را تداوم بخشد. بر این اساس دیگر نمی‌توان برای تأمین مالی مصارف

جاری بدهیهای اقتصادی که باز پرداخت آن بر عهده نسلهای آینده است، ایجاد کرد. در نهایت توسعه پایدار به معنی عدم تحمیل آسیب های اقتصادی- اجتماعی و یا زیست محیطی به نسل های آینده است. (ازکیا، ۱۳۷۹: ۲۵)

صنعت مسافرت و جهانگردی شامل دسته ای از فعالیتهای اقتصادی می شود که در صورت تلفیق این فعالیتها بزرگترین صنعت جهانی ایجاد می شود. ۱- باعث اشتغالزایی می شود. ۲- یکی از بزرگترین صادرات جهان را تشکیل میدهد. ۳- برای سرمایه گذاری و رشد، یکی از عواملی است که بیشترین انگیزه را به وجود می آورد. از سال ۱۹۵۰ که مسافرت، جهانی و در سطح بین المللی به صورت یک فعالیت عمومی درآمد، هر سال بر تعداد جهانگردان افزوده شده و نرخ این افزایش به طور متوسط، ۷/۲ درصد بوده است که اینک به ۱۲/۳ درصد رسیده است. (پارساییان و اعرابی، ۱۳۸۲: ۳۶)

کشورها، جوامع و مناطق به صورت فزاینده ای به این حقیقت پی برده اند که برای حفظ وضع اقتصادی خود باید ابتکار عمل به خرج دهند و درصدد یافتن راههای تازه ای برآیند. اگرچه در منطقه‌های مختلف شرایط متفاوت است، ولی همواره صنعت گردشگری عاملی برای پیشرفت وضع اقتصادی بوده است. هم چنین این صنعت می تواند موجب تغییرات اقتصادی و اجتماعی شود؛ در سایه گفت و گو و ایجاد رابطه متقابل بین مردمان دو ناحیه، پیام صلح بدهد و از آنجا که این صنعت به ارائه خدمت متکی است می تواند موجب افزایش اشتغال و درآمد شود. (پارساییان و اعرابی، ۱۳۸۲: ۲۶۱)

بحث و گفتگو پیرامون مقوله گردشگری یکی از عوامل بسیار مهم اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هر کشور و ملت محسوب می شود. انسانها با هدفهای مختلف مسافرت می کنند و این پدیده یعنی توسعه گردشگری (داخلی و خارجی) افزایش یافته و می یابد و این روند به حدی با تعجیل صورت می گیرد که سازمان جهانی جهانگردی (WTO) تعداد گردشگران را برای سال ۲۰۱۰ بالغ بر یک میلیارد نفر برآورد نموده است. (سازمان ایرانگردی و جهانگردی معاونت تحقیقات، ۱۳۷۸).

طبیعی است که این صنعت در جهان با این حجم از ورودی و خروجی به صنعتی پررونق و پرجاذبه و پر درآمد برای کشورهای مختلف درآمده است به طوریکه در بسیاری از کشورهای جهان به عنوان منبع اصلی درآمد دولتها و مردم مطرح است. (رضوی فروخیاط مقدم، ۱۳۸۰: ۳)

و همچنین چنانچه سیاست های توسعه جهانگردی به نحوی مطلوب، برنامه ریزی و سامان دهی شود می تواند راهی برای آشنایی مردم هر کشور با نحوه زندگی سایر ملل و همچنین عقاید، آداب، عادات، سنن و خلاصه فرهنگها و خرده فرهنگ های دیگر کشورها به شمار آید. در این فرایند با ایجاد امکانات مبادلات فرهنگی و تعاملهای اجتماعی، زمینه هایی فراهم می شود که به وسعت نظر و بسط حوزه دید مردم می انجامد و تجارب فرهنگی مردم را غنی می سازد. (کارگر، ۱۳۸۶: ۲۳۱) منظور از تأثیرات اجتماعی جهانگردی تغییراتی است که در نحوه زندگی ساکنان نواحی توریسم پذیر مشاهده می شود. (رضوی فر و خیاط مقدم، ۱۳۸۰: ۲۲)

برخورد و امتزاج فرهنگ گردشگر و میزبان آمیزه‌ای از روابط اجتماعی را می آفرینند که مستقیماً به حیات اجتماعی و فرهنگی منطقه می پیوندد، از طرفی منطقه پذیرای جهانگردی با تاثیر از ویژگیهای خاص جهانگردان هر ناحیه نهایتاً بینش کلی تری نسبت به سیاحت و سیاحت پیدا کرده، یعنی زودتر تحت تاثیر تفکرات جدید و نوآوری واقع می گردند و این مورد پس از تلفیق موارد مذکور آمیزه‌ای از روابط بهینه اجتماعی ایجاد خواهد کرد که خود یکی از ثمرات مفید تحلیل ابعاد جهانگردی است. (فتایی، ۱۳۸۳: ۵۸۰)

علت عمده این پژوهش ناشناخته ماندن آثاری است که می توان از آنها برای جذب توریست استفاده کرد. باید بتوان جاذبه ها را شناسایی و با استفاده از راههای تشویق و بررسی و معرفی این جاذبه‌ها، آنها را به ایرانیان و مردم کشورهای مختلف معرفی و به ارائه خدمات بپردازیم. عواملی همچون تغییر در ارزشهای مصرف کنندگان، تغییرات سازندگی، مسن تر شدن جمعیت اقتضانات سیستم

خدمات بهداشتی را می توان عوامل اصلی ظهور گردشگری سلامت دانست. مجموعه این عوامل موجب گردیده‌اند تا گردشگری سلامت در حال حاضر در زمره روبه رشدترین انواع گردشگری محسوب شود.

(کارتر، ۱۹۹۹: ۲۲)

بیان مسأله و ضرورت پژوهش

شهرستان محلات از شهرهای توریستی استان مرکزی است که هر سال گردشگران زیادی جذب این شهر و آثار تاریخی و طبیعی آن می‌شوند. قرار گرفتن در شاهراه ارتباطی و نزدیکی به پایتخت و مرکز استان از عمده دلایل جذب مسافر است. چشمه آبگرم جوشان محلات با خاصیت درمانی و تفریحی محور اصلی گردشگری در این شهرستان و استان مرکزی است که می‌تواند حلقه اتصال چرخه گردشگری، جاذبه‌های طبیعی و تاریخی و مذهبی این شهرستان باشد. پس گردشگری به عنوان یکی از منابع مهم اقتصادی در قلمرو مذکور می‌تواند نقشی مهم در ایجاد اشتغال، درآمد، کاهش فقر و ارتقاء رفاه اجتماعی در سطح ملی، منطقه‌ای و محلی نقشی مؤثر در توسعه اجتماعی-اقتصادی به طور عام و مناطق روستایی به طور خاص ایفا نماید. بنابراین با توجه به ظرفیتهای بالقوه منطقه به عنوان یکی از مناطق و قطبهای گردشگری ضرورت انجام چنین پژوهشی را به منظور شناخت و ارزیابی صنعت مذکور در توسعه اجتماعی-اقتصادی مناطق توریستی در جهت ایجاد اشتغال، کاهش بیکاری، افزایش درآمد و در نتیجه کاهش فقر تبیین می‌نماید بخصوص اکنون که یکی از معضلات جامعه کنونی بیکاری جوانان می باشد که امید است با توسعه و تقویت صنعت مذکور درصدی از بیکاری را در جامعه کاهش داد.

بر این اساس این پژوهش سعی بر شفاف‌سازی و تبیین ارتباط و نقش گردشگری سلامت به ویژه آبگرم محلات در توسعه شاخصهای اجتماعی-اقتصادی شهر محلات دارد. (شاخصها و متغیرهایی همچون: اشتغال و فعالیت، درآمد، تورم، تولید، نرخ رشد جمعیت، سطح تحصیلات و...) امری که تا کنون با وجود ضرورت انکار ناپذیر آن چندان مورد اهتمام قرار نگرفته است.

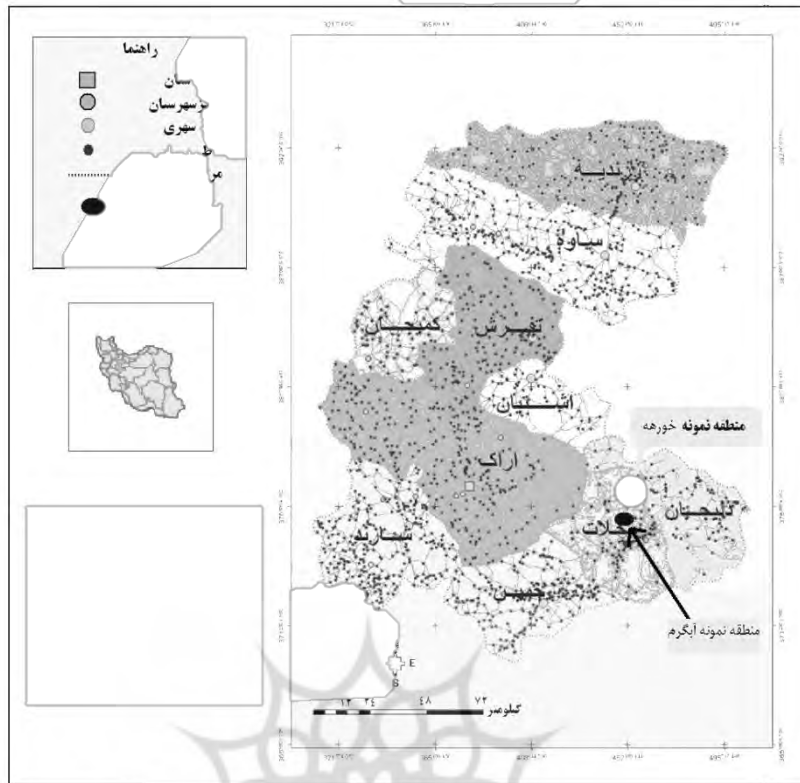
معرفی قلمرو تحقیق

آب گرم محلات در جنوب شرقی استان مرکزی قرار دارد. این منطقه جزء بخش مرکزی و دهستان خورهه است. آبگرم در ۳۴ درجه و ۰ دقیقه و ۲۵ ثانیه عرض جغرافیایی و ۵۰ درجه و ۳۲ دقیقه و ۵۳ ثانیه طول شرقی واقع شده است. این منطقه در ۱۵ کیلومتری شمال شرق شهر محلات قرار دارد. شایان ذکر است مساحت منطقه نمونه مورد مطالعه ۳۰۰ هکتار می‌باشد. همچنین در اطراف منطقه نمونه آبگرم می‌توان به روستاهای خورهه، دو دهک، نینه، دلیجان و... اشاره کرد.

بر اساس نتایج آخرین سرشماری رسمی کشور در سال ۱۳۹۰، شهر محلات بالغ بر یک بخش و دو دهستان بوده است. بخش و دهستان های شهر شامل: بخش مرکزی و دهستان باقر آباد و دهستان خورهه می باشد. مساحت این شهر ۲۰۷۹/۳۷ کیلومتر مربع برابر با ۷/۱ درصد کل استان با تراکم نسبی ۲۱ نفر می‌باشد. (سالنامه آمار استان مرکزی،

۱۳۹۰)

شکل شماره (۱) موقعیت سایت مورد مطالعه در استان مرکزی و شهرستان محلات



ماخذ: مطالعات امکان سنجی منطقه نمونه آبگرم محلات، ۲۲:۱۳۸۵

پیشینه تحقیق

- آنیزا و همکارانش^۱ در سال ۲۰۰۹، در مقاله ای تحت عنوان گردشگری سلامت در مالزی با استفاده از روش تلفیقی تحقیقاتی انجام دادند، از آنجایی که کشور مالزی دارای پتانسیل بسیار زیادی برای تبدیل شدن به گول سلامت گردشگری در جهان می باشد و گردشگری سلامت تنها در کشورهایی که به طور مستمر تجزیه و تحلیل می شوند و خود را با این صنعت تطبیق می دهند توسعه پیدا میکند، نتیجه حاکی از آن بود که باید اقدامات متناسب و به موقع در این راستا در کشور مالزی انجام شود. مطالعات کامل نیز در این زمینه انجام شود در حالیکه تأثیرات منفی نادیده گرفته نشود.

- وینسنت و همکارانش^۲ در سال ۲۰۱۱، در مقاله ای تحت عنوان توسعه گردشگری پزشکی در هنگ کنگ: ارزیابی موانع، به این نتیجه رسیده اند که سیاست ها و مقررات، هزینه ها، مشکلات ظرفیت، و نیازهای بهداشت و درمان از جامعه محلی موانع اصلی برای توسعه چنین نوع گردشگری می باشند. چندین استراتژی برای از بین بردن موانع موجود به منظور توسعه محصولات گردشگری پزشکی از جمله سیاست های جدید تبلیغاتی فعالیت، اقدام دولت برای تشویق سرمایه گذاری در بازار گردشگری پزشکی، و تلاش های تعاونی توسط بخش مهمان نوازی و موسسات پزشکی پیشنهاد می شود.

- تقی زاده، زهرا و همکارانش، ۱۳۹۰ در پژوهش خود با عنوان نقش ایران در گردشگری درمانی جهان اسلام با تأکید بر طبیعت درمانی: کارکردها، چالشها و راهکارها با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی تحقیقاتی انجام داده و با این نتیجه دست یافتند که در ایران با وجود چشمه های آبگرم و منابع درمانی فراوان وجود برنامه های مفید استراتژی لازم می باشد. و با توجه با اینکه توریسم درمانی در کشور ایران یک امر بین دستگاهی است باید یک برنامه قوی در زمینه توسعه

^۱- Aniza, et al

^۲- Vincent al

توریسم درمانی بین سازمان میراث فرهنگی، وزارت بهداشت و آموزش پزشکی، وزارت امور خارجه، وزارت کشور، سازمان تبلیغات اسلامی، سازمان محیط زیست و سازمان توسعه تجارت ایران طراحی شود بلکه از این طریق گام مهمی در ارائه خدمات پزشکی و توریسم درمانی و طبیعت درمانی بوجود آید و ایران را به یک قطب ممتاز از توریسم درمانی و طبیعت درمانی در بین کشورهای اسلامی تبدیل شود.

- ابراهیم زاده، عیسی و همکارش، در سال ۱۳۹۱، در مقاله ای تحت عنوان تحلیلی برانگیزه گردشگران و تأثیر عامل جنسیت و درآمد بر آن مطالعه موردی: گردشگران نوروزی شهرستان محلات، به این نتیجه رسیده اند که در انگیزه های گردشگران، تنها چهار عامل می تواند ۵۸/۱ درصد واریانس کل گویه های مورد بررسی را تبیین نماید. و با لحاظ کردن سایر عامل ها این نسبت به بیش از ۹۰ درصد هم می رسد. از این میان عامل آرامشی- تفریحی بالاترین درصد واریانس ها را به خود اختصاص داده است. نتیجه آزمون فرضیات نیز حاکی از تفاوت معنادار درآمد برگونه های انگیزشی گردشگران بوده است.

- ایوبی و همکارانش، ۱۳۹۱، در پژوهش خود مبنی بر وضعیت گردشگری سلامت در ایران! فرصت یا تهدید اعلام می کند، کشور ایران می تواند با سرمایه گذاری هرچه بیشتر روی نقاط قوت خود و معرفی آنها به عنوان توانمندی های منحصر به فرد خود در ارائه خدمات نقش خویش را در این بازار پررنگ تر نباید در زمینه نقاط قابل اصلاح نیز می توان برحسب مورد از طریق تدوین برنامه های جامع، بازاریابی و اصلاح برخی از فرایندها نتیجه مورد نظر را حاصل نمود.

- رشیدی، معصومه و همکارانش، ۱۳۹۱، در پژوهش خود، گردشگری سلامت در ایران (با تأکید بر رتبه بندی خواص درمانی چشمه های منتخب استان اردبیل) به این نتیجه رسیده است که استان اردبیل به واسطه شرایط خاص جغرافیایی

می تواند بعنوان یکی از قطبهای مهم گردشگری سلامت در بین کشورهای دنیا مطرح گردد. چرا که برخورداری از مواهب طبیعی نظیر چشمه های آب گرم و معدنی می تواند بهترین راه درمان بسیاری از بیماریها باشد.

اهداف تحقیق

- بررسی نقش گردشگری سلامت در توسعه پایدار شهری با تأکید بر شاخصهای اجتماعی- اقتصادی
- ارائه پیشنهادات و راهبردهایی چند به منظور تقویت گردشگری جهت توسعه اجتماعی- اقتصادی شهر مورد مطالعه
- بررسی و شناسایی فرصتهای شغلی مستقیم و غیرمستقیم حاصل از توسعه صنعت گردشگری سلامت در - قلمرو تحقیق

- توسعه و ترویج گردشگری سلامت در منطقه آبگرم محلات

فرضیات تحقیق

- بین توسعه گردشگری سلامت در آب گرم محلات و توسعه اجتماعی شهر رابطه معناداری وجود دارد.
- بین توسعه گردشگری سلامت در آب گرم محلات و توسعه اقتصادی شهر رابطه معناداری وجود دارد.

تبیین متغیرهای پژوهش

متغیر مستقل: متغیر مستقل پژوهش حاضر عبارت است از صنعت گردشگری

متغیر وابسته: در پژوهش حاضر، متغیرهای وابسته عبارتند از: ایجاد اشتغال، قیمت زمین، ارتقاء کیفیت زندگی

روش شناسی تحقیق

روش تحقیق حاضر را باید از نوع پیمایشی دانست. ضمن اینکه بر خوردار از جنبه های توصیفی و تحلیلی نیز می باشد. که در آن از سه روش مشاهده، بررسی اسنادی و پرسشنامه استفاده شده است و پس از جمع آوری داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS مورد پردازش و تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

جامعه آماری و حجم نمونه

با توجه به اینکه نزدیکترین کانون بزرگ جمعیتی_شهری نسبت به چشمه‌های آبگرم محلات شهر محلات (به عنوان مرکز شهرستان) می‌باشد، لذا نمونه آماری منتخب از جامعه مذکور به روش کوکران و با رقمی معادل ۴۰۵۸۲ نفر محاسبه و فرایند توزیع و تکمیل پرسشنامه در بین ۴۰۵ نفر به صورت تصادفی انجام شده است. خاطرنشان می‌شود با عنایت به اهداف و رویکردهای حاکم بر این پژوهش سعی بر آن شده تا اکثریت نمونه منتخب جهت تکمیل پرسشنامه به صورت تصادفی از بین افراد مطلع و نخبگان محلی و نیز متخصصین، کارشناسان و مسئولین ذیربط برگزیده شود.

یافته های پژوهش

الف) نتایج توصیفی

- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنس

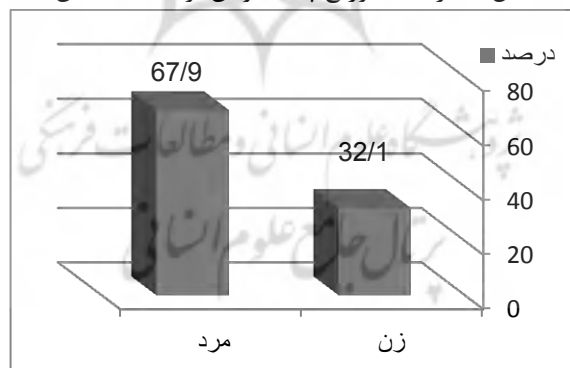
۲۷۵ نفر معادل ۶۷/۹ درصد پاسخگویان را مرد و تعداد کمتر (۱۳۰ نفر معادل ۳۲/۱ درصد) را زن، بنابراین تعداد بیشتر پاسخگویان را مرد تشکیل می‌دهد.

جدول شماره (۱) توزیع پاسخگویان بر حسب جنس

جنسیت	تعداد	درصد
زن	۱۳۰	۳۲/۱
مرد	۲۷۵	۶۷/۹
جمع کل	۴۰۵	۱۰۰

ماخذ: یافته های پژوهش

شکل شماره (۲) توزیع پاسخگویان بر حسب جنس



ماخذ: یافته های پژوهش

- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت اشتغال

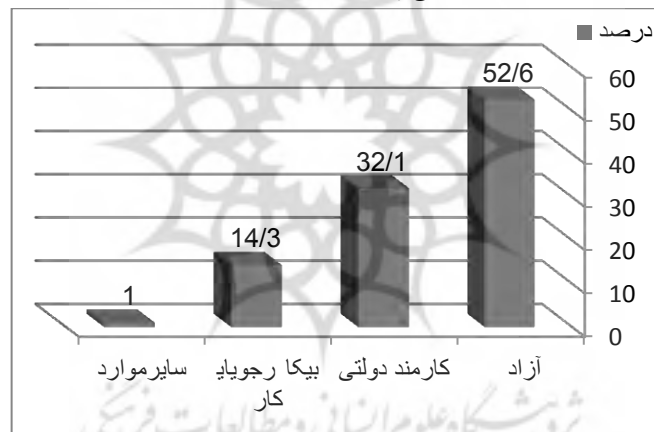
۲۱۳ نفر معادل ۵۲/۶ درصد پاسخگویان شغل آزاد، ۳۲/۱ درصد (۱۳۰ نفر) کارمند دولتی، ۱۴/۳ درصد (۵۸ نفر) بیکار جویای کار و چهار نفر هم سایر موارد را عنوان نموده، در مجموع می توان گفت اکثریت نمونه ی آماری انتخاب شده شغلشان آزاد و بعد هم دولتی می باشد.

جدول شماره (۲) توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت اشتغال

وضعیت اشتغال	تعداد	درصد
آزاد	۲۱۳	۵۲/۶
کارمند دولتی	۱۳۰	۳۲/۱
بیکار جویای کار	۵۸	۱۴/۳
سایر موارد	۴	۱
جمع کل	۴۰۵	۱۰۰

ماخذ: یافته های پژوهش

شکل شماره (۳) توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت اشتغال



ماخذ: یافته های پژوهش

- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب تحصیلات

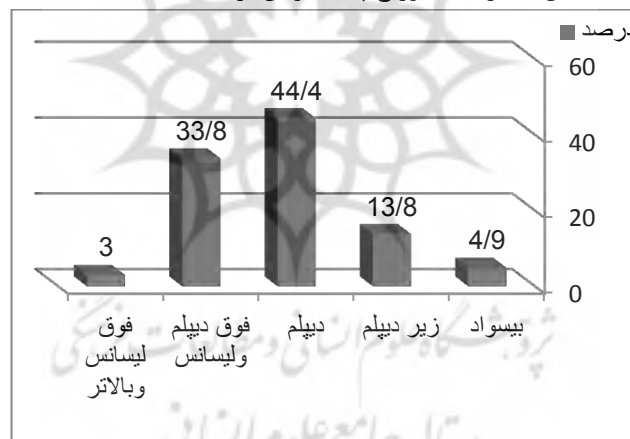
از نظر تحصیلات ۴/۹ درصد بیسواد، ۱۳/۸ درصد زیر دیپلم، ۴۴/۴ درصد دیپلم، ۳۳/۸ درصد فوق دیپلم و لیسانس و ۳ درصد فوق لیسانس و بالاتر می باشند، نتایج و اطلاعات به دست آمده از نمونه ی آماری نشان می دهد اکثریت پاسخگویان دارای دیپلم و یا فوق دیپلم و لیسانس می باشند.

جدول شماره (۳) توزیع پاسخگویان بر حسب تحصیلات

تحصیلات	تعداد	درصد
بیسواد	۲۰	۴/۹
زیر دیپلم	۵۶	۱۳/۸
دیپلم	۱۸۰	۴۴/۴
فوق دیپلم و لیسانس	۱۳۷	۳۳/۸
فوق لیسانس و بالاتر	۱۲	۳
جمع کل	۴۰۵	۱۰۰

ماخذ: یافته های پژوهش

شکل شماره (۴) توزیع پاسخگویان بر حسب تحصیلات



ماخذ: یافته های پژوهش

- توزیع پاسخگویان برحسب گروه سنی

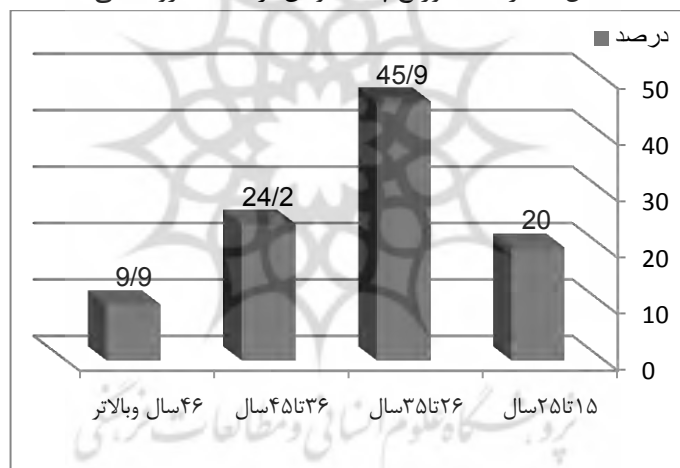
براساس نتایج جدول از تعداد ۴۰۵ نفر پاسخگو ۲۰ درصد ۱۵ تا ۲۵ سال، ۴۵/۹ درصد بین ۲۶ تا ۳۵ سال، ۲۴/۲ درصد ۳۶ تا ۴۵ سال و ۹/۹ درصد ۴۶ سال و بالاتر سن دارند، در مجموع اکثریت پاسخگویان سنشان بین ۲۶ تا ۳۵ سال می باشد.

جدول شماره (۴) توزیع پاسخگویان برحسب گروه سنی

گروه سنی	تعداد	درصد
۱۵ تا ۲۵ سال	۸۱	۲۰
۲۶ تا ۳۵ سال	۱۸۶	۴۵/۹
۳۶ تا ۴۵ سال	۹۸	۲۴/۲
۴۶ سال و بالاتر	۴۰	۹/۹
جمع کل	۴۰۵	۱۰۰

ماخذ: یافته های پژوهش

شکل شماره (۵) توزیع پاسخگویان برحسب گروه سنی



ماخذ: یافته های پژوهش

ب) تحلیل استنباطی

- آزمون فرضیه اول: بین توسعه گردشگری سلامت در آب گرم محلات و توسعه اجتماعی- فرهنگی شهر رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج در جدول مربوط به فرضیه اول نشان می‌دهد که مقدار χ^2 دو به دست آمده برای فرضیه اول با درجه آزادی ۲ برابر است با ۱۷۶/۷۲ و سطح معناداری نیز ۰/۰۰۰ می‌باشد بنابراین بین فراوانی‌های مشاهده شده و مورد انتظار تفاوت معناداری وجود دارد و فرض H_1 مورد تأیید قرار می‌گیرد، به عبارت دیگر وجود چشمه‌های آبگرم در شهر محلات و افزایش گردشگری باعث توسعه اجتماعی و فرهنگی در این شهر شده از جمله فروش صنایع دستی، افزایش ارتباطات فرهنگی با قوم‌های و فرهنگ‌های دیگر، ایجاد امکانات مختلف مثل بهداشتی درمانی، پارکینگ و بهتر شدن حمل و نقل،... در این شهر می‌باشد و به تبع آن میزان توقعات و هزینه‌ها نیز بالا رفته و کیفیت زندگی و سطح زندگی مردم،... نیز تغییراتی ایجاد شده است.

جدول شماره (۵) تبیین ارتباط بین توسعه گردشگری سلامت در آب گرم محلات و توسعه اجتماعی- فرهنگی

سطح	درجه آزادی	χ^2	باقیمانده	مورد انتظار فراوانی	مشاهد شده فراوانی	شاخص آماری توسعه اجتماعی- فرهنگی
/۰۰۰ ۰	۲	۱۷۶/۷۲	-۴۸	۱۳۵	۸۷	کم
			۱۲۵	۱۳۵	۲۶۰	تاحدودی
			-۷۷	۱۳۵	۵۸	زیاد
			-	-	۴۰۵	جمع

ماخذ: یافته‌های پژوهش

آزمون فرضیه دوم: بین توسعه گردشگری سلامت در آب گرم محلات و توسعه اقتصادی شهر رابطه معناداری وجود دارد. نتایج در جدول مربوط به فرضیه دوم نشان می‌دهد که مقدار χ^2 دو به دست آمده برای فرضیه دوم با درجه آزادی ۲ برابر است با ۲۸۵/۱۷ و سطح معناداری نیز ۰/۰۰۰ می‌باشد بنابراین بین فراوانی‌های مشاهده شده و مورد انتظار تفاوت معناداری وجود دارد و فرض H_1 مورد تأیید قرار می‌گیرد، به عبارت دیگر وجود چشمه‌های آبگرم در شهر محلات و افزایش گردشگری باعث توسعه اقتصادی در این شهر شده از جمله ایجاد مشاغل دائمی و موقت در بخش‌های مختلف (کشاورزی، صنعت،...)، افزایش درآمد ساکنین، سرمایه‌گذاری و... می‌باشد و به واسطه‌ی این وضعیت اقتصادی این شهر بهتر و توسعه یافته‌تر شده است.

جدول شماره (۶) تبیین ارتباط بین توسعه گردشگری سلامت در آبگرم محلات و توسعه ی اقتصادی شهر

سطح معناداری	درجه آزادی	خی دو	باقیمانده	مورد انتظار فراوانی	مشاهد شده فراوانی	شاخص آماری توسعه اقتصادی
۰/۰۰۰	۲	۱۱۷ ۲۸۵	-۷۳	۱۳۵	۶۲	کم
			۱۶۰	۱۳۵	۲۹۵	تاحدودی
			-۸۷	۱۳۵	۴۸	زیاد
			-	-	۴۰۵	جمع

ماخذ: یافته های پژوهش

جدول شماره (۷) میانگین نقش شاخصهای اجتماعی- اقتصادی در توسعه گردشگری سلامت در شهر محلات

انحراف معیار	میانگین	بیشترین	کمترین	تعداد	شاخص آماری توسعه اجتماعی- فرهنگی
۹/۸	۴/۰۲۲	۵۸	۱۴	۴۰۵	اجتماعی- فرهنگی
۶/۲	۲/۹۶۰	۴۲	۱۰	۴۰۵	اقتصادی

ماخذ: یافته های پژوهش

بر اساس یافته های مندرج در جدول فوق الذکر میانگین تأثیر گردشگری و چشمه های آب گرم در شهر محلات بر توسعه ی اجتماعی- فرهنگی آن ۴/۰۲۲ و توسعه ی اقتصادی ۲/۹۶۰، است موضوعی که معرف تأثیر چشمه های آبگرم بر توسعه ی اقتصادی و اجتماعی- فرهنگی شهر می باشد، همچنین میانگین حاصل نشان می دهد که تأثیر گردشگری بر توسعه ی اجتماعی- فرهنگی بیش از توسعه اقتصادی شهر محلات بوده است.

نتیجه گیری

پدیده گردشگری امروز، گستره ای جهانی یافته است که این خود ناشی از توسعه نوآوریهای همه جانبه تکنولوژی سرمایه داری در عصر کنونی می باشد. جریانهای سرمایه، فرهنگ و اطلاعات در یک هم پوشی با عواملی چون افزایش درآمد، سطح رفاه، اوقات فراغت بیشتر و بهبود ارتباطات، گردشگری را جلوه ای بخشیده و سبب شده است. گردشگری همان نقش را ایفا می کند که انقلاب صنعتی در تحول اجتماعی ایفا نمود.

آنچه از مباحث مطروحه و تجزیه و تحلیل نتایج آماری حاصل از مطالعات میدانی در منطقه مورد مطالعه می توان استنباط کرد در درجه نخست:

- باتوجه به جدول فوق الذکر میانگین تأثیر گردشگری و چشمه های آب گرم در شهر محلات بر توسعه ی اجتماعی- فرهنگی این شهر ۴/۰۲۲ و میانگین توسعه ی اقتصادی نیز ۲/۹۶۰، که نشان می دهد گردشگری در شهر محلات و وجود چشمه های آبگرم در آن باعث توسعه ی اقتصادی واجتماعی- فرهنگی در این شهر شده که با توجه به میانگین ها نیز میزان تأثیر گردشگری بر توسعه ی اجتماعی فرهنگی شهر محلات بیشتر است.

- نتایج در جدول مربوط به فرضیه اول نشان می دهد که مقدار خی دو به دست آمده برای فرضیه اول با درجه آزادی ۲ برابر است با ۱۷۶/۷۲ و سطح معناداری نیز ۰/۰۰۰ می باشد بنابراین بین فراوانی های مشاهده شده و مورد انتظار تفاوت معناداری وجود دارد و فرض H۱ مورد تأیید قرار می گیرد، به عبارت دیگر وجود چشمه های آبگرم در شهر محلات و افزایش گردشگری باعث توسعه اجتماعی و فرهنگی در این شهر شده از جمله فروش صنایع دستی، افزایش ارتباطات

فرهنگی با قوم های و فرهنگ های دیگر، ایجاد امکانات مختلف مثل بهداشتی- درمانی، پارکینگ و بهتر شدن حمل و نقل... در این شهر می باشد و به تبع آن میزان توقعات و هزینه ها نیز بالا رفته و کیفیت زندگی و سطح زندگی مردم نیز تغییراتی ایجاد شده است.

- نتایج در جدول مربوط به فرضیه دوم نشان می دهد که مقدار خی دو به دست آمده برای فرضیه دوم با درجه آزادی ۲ برابر است با ۲۸۵/۱۷ و سطح معناداری نیز ۰/۰۰۰ می باشد بنابراین بین فراوانی های مشاهده شده و مورد انتظار تفاوت معناداری وجود دارد و فرض H₁ مورد تایید قرار می گیرد، به عبارت دیگر وجود چشمه های آبگرم در شهر محلات و افزایش گردشگری باعث توسعه اقتصادی در این شهر شده از جمله ایجاد مشاغل دائمی و موقت در بخش های مختلف (کشاورزی، صنعت...)، افزایش درآمد ساکنین، سرمایه گذاری و... می باشد و به واسطه ی این وضعیت اقتصادی این شهر بهتر و توسعه یافته تر شده است.

پیشنهادات

نظر به نتایج پژوهش پیشنهاداتی در سطح سیاستگذاری، اجرایی و کارکردی به شرح زیر ارائه می گردد.
- تهیه طرح جامع گردشگری در قلمرو تحقیق، به منظور شناسایی کامل توان ها، تنگناها، استعدادها و امکانات طبیعی فرهنگی و خدماتی، همچنین اولویت بندی نیازها و اقدام سریع و برنامه ریزی شده جهت رفع موانع توسعه گردشگری در منطقه

- شناسایی و معرفی امکانات و فضاهای توریستی مرتبط با گردشگری درمانی و سلامت
- تسهیل و تسریع در فرایند صدور روادید برای گردشگران سلامت به ویژه گردشگران کشورهای اسلامی
- توسعه ساختها و زیر ساختهای لازم در حوزه های جغرافیایی دارای قابلیت در زمینه گردشگری درمانی و سلامت با هدف جذب و افزایش ضریب ماندگاری گردشگران خارجی در کشور
- تعریف و تعیین محورها و مسیرهای گردشگری با جاذبه های متنوع و متفاوت تاریخی، فرهنگی و طبیعی به منظور بهره گیری بیماران و همراهان ایشان در ایام پس از بهبودی
- ایجاد، توسعه و تجهیز درمانگاهها، مراکز اقامتی، نقاهتی و بیمارستانی در مجاورت جاذبه های گردشگری درمانی مانند چشمه های آب گرم، گل فشانهها، چشمه های گوگردی و...

- تشکیل و تقویت انجمن ها و نهادهای غیردولتی فعال در زمینه گردشگری در قلمرو پژوهش با اهداف زیر:
۱- جلب مشارکتهای مردمی و بخش خصوصی در فرآیند تهیه، اجرا و بهره برداری از طرحها و پروژه های عمرانی، اجتماعی و اقتصادی در حوزه گردشگری

۲- نظارت مستمر، محلی و غیرمتمرکز (از پایین به بالا) بر تمامی فعالیتهای حرکتی گردشگری در محل
۳- برنامه ریزی و ساماندهی اسکان گردشگران وارد شده به شهر در اماکن و مساکن از پیش تعیین شده
۴- نظارت مستمر و محلی بر حسن اجرای طرحها و برنامه های جامع توریستی در ابعاد محلی

۵- قابلیت سنجی و تعریف توان های جدید گردشگری در محل جهت سرمایه گذاری و جلب مشارکت بخش خصوصی
۶- گردآوری، اطلاع رسانی، تشریح و تبیین ضوابط، آیین نامه ها و مقررات گردشگری برای افراد مشتاق به امر فعالیت یا سرمایه گذاری در قابلیتهای موجود در حوزه فرادست آن

۷- ایجاد، توسعه و تجهیز زیرساختهای گردشگری در نقاط مستقر در قلمرو پژوهش با استناد به مصوبات طرح جامع گردشگری به صورت برنامه ای کوتاه مدت و ضربتی

۸- اجرای برنامه های آموزشی- ترویجی به منظور تربیت راهنمایان محلی و افزایش آگاهی ساکنین از تبعات سعه صنعت گردشگری در محل و فراهم سازی بستر تعامل با گردشگران ورودی

۹- برنامه ریزی و سرمایه گذاری لازم جهت ارتقاء شاخصهای توسعه انسانی در منطقه با عنایت به تاثیرات مستقیم و غیرمستقیم شاخصهای مذکور بر توسعه پایدار صنعت گردشگری و تحول مثبت

منابع و ماخذ

- ۱- ابراهیم زاده، عیسی، ولاشجردی فراهانی، راضیه، (پاییز ۱۳۹۱)، تحلیلی برانگیزه گردشگران و تاثیر عامل جنسیت و درآمد بر آن مطالعه موردی: گردشگران نوروزی شهرستان محلات، فصلنامه علمی- پژوهشی، شماره چهارم، صفحات ۱۰-۱
- ۲- ازکیا، مصطفی (۱۳۷۹) جامعه شناسی توسعه، موسسه نشر کلمه، تهران.
- ۳- ایوبی، علی، نصیری، طه، ایزدی، مرتضی، جنیدی، نعمت ا، (تابستان ۱۳۹۱)، وضعیت گردشگری سلامت در ایران! فرصت یا تهدید، مجله طب نظامی، دوره ۱۴- شماره ۲، صفحات ۶۹-۷۵.
- ۴- پارسائیان، علی و اعرابی، سید محمد (۱۳۸۲)، جهانگردی در چشم اندازی جامع، تهران، انتشارات دفتر پژوهشهای فرهنگی.
- ۵- تقی زاده، زهرا، نوری، غلامرضا، شیرانی، زیبا، (۱۳۹۰)، نقش ایران در گردشگری درمانی جهان اسلام با تاکید بر طبیعت درمانی: کارکردها، چالشها و راهکارها، اولین همایش بین المللی مدیریت گردشگری و توسعه پایدار، سپتامبر ۲۹-۲۸، صفحات ۱۵-۱.
- ۶- جهانیان، منوچهر و زهرا ناد علی پور، (۱۳۸۸)، مدیریت گردشگری (تعاریف، ماهیت و اجزاء)، سازمان انتشارات جهاددانشگاهی، تهران.
- ۷- رشیدی، معصومه، رامشت، محمدحسین، سیف، عبدالله، خوشحال دستجردی، جواد، (بهار ۱۳۹۱)، گردشگری سلامت در ایران (با تاکید بر رتبه بندی خواص درمانی چشمه های منتخب استان اردبیل) مجله سلامت وبهداشت اردبیل، صفحات ۴۹-۵۷.
- ۸- رضوی فر، جعفر و خیاط مقدم، سعید (۱۳۸۰)، مدیریت و صنعت گردشگری، مشهد، انتشارات محقق.
- ۹- سازمان ایرانگردی و جهانگردی معاونت تحقیقات، آموزشی و برنامه ریزی (۱۳۷۸)، تعاریف متغیرهای آماری، تهران، انتشارات سازمان ایرانگردی و جهانگردی.
- ۱۰- سالنامه آماری استان مرکزی سال (۱۳۹۰).
- ۱۱- فتایی، ابراهیم (۱۳۸۳)، صنعت توریسم و توسعه آن گامی در جهت ارتقای اقتصاد اصلی و اشتغالزایی، مجموعه مقالات همایش توسعه پایدار، دانشگاه آزاد اسلامی واحد زاهدان.
- ۱۲- کارگر، بهمن (۱۳۸۶)، اکولوژی محیطی و رشد صنعت گردشگری، مجله علمی- پژوهشی سپهر، دوره شانزدهم، شماره ۶۳.
- ۱۳- مطالعات امکان سنجی منطقه نمونه گردشگری آبگرم محلات، (۱۳۸۵)، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان مرکزی.

۱۴- Aniza, and M Aidalina, and R Nirmalini, and MCH Inggit, and TE Ajeng, (۲۰۰۹) Health tourism in Malaysia: the strength and weaknesses. Jurnal Kesehatan Masyarakat, ۱۵ (۱). pp. ۷-۱۵. ISSN ۱۶۷۵-۱۶۶۳.

۱۵- Carter R, Reilly PO, (۱۹۹۹), A rapid appraisal methodology for environmental auditing. Journal of Tourism Studies, ۱۰(۲): ۱۴-۲۲.

۱۶- Cochrane, Janet (۲۰۰۸) "ASIAN TOURISM: GROWTH AND CHANGE". Elsevier Ltd

۱۷- Zargham, H. ۲۰۰۰, hot and mineral water spring, tourism development and the role of indigenous people. Quartly Journal of Tourism Studies, ۴: ۶۹-۸۵.

۱۸- Vincent C.S. (October ۲۰۱۱) Heung, Deniz Kucukusta, Haiyan Song. Medical tourism development in Hong Kong: An assessment of the barriers Tourism Management, Volume ۳۲, Issue ۵, Pages ۹۹۵-۱۰۰۵.

